

pravi, ki je povedala varnost po-
nikov in šeleznikovega osebja.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) \$5.00 na leto, \$2.50 na pol leta in \$1.25 na tri mesece; Chicago \$6.50 na leto, \$3.25 na pol leta, \$1.65 na tri mesece, in za inozemstvo \$8.00.

Naslov za vse, kar ima stik s "Prosveto"

"PROSVETA"

2657-59 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.

"MEMBER of THE FEDERATED PRESS"

Datum v oglasu n. pr. (Okt. 31-32) poleg vsakega imena na naslovu pomeni da vam je s tem dnem potekla naročnina. Posvetite jo pravčasno, da se vam ne ustavi list.

STARO RAZPADA IN IZ RAZVALIN SE RODI NOVO ŽIVLJENJE.

Tako mine posvetna slava, bi bil lahko človek vzklilnil, ko je brzojav sporočil, da otomanskega cesarstva ni več, ampak da se je ustanovila neodvisna turška država, sultan je odstavljen kot posvetni poglavar in ostane le še cerkveni poglavar mohamedanske vere.

V šestnajstem stoletju so bili turški sultani strah cele Evrope. Zgodovina nam pripoveduje o turških upadih v zapadno Evropo, pri katerih so najbolj trpeli Jugoslovani, ker so bili pred pragom otomanskega cesarstva. Prek Slovenije notri gori na Koroško so udirali Turki in stali so tudi pred Dunajem. Takratni otomanski vladarji so se posluževali verskega fanatizma, da so za svoje interese gonili v boj ljudstvo, ki je verovalo, da je en Bog in Mohamed je njegov prerok.

Ali ta moč turških sultanov se je pričela drobiti. Sicer se je drobila počasi, a drobila se je, vedno manj jo je bilo. Ob času sedanje svetovne vojne je bil turški sultan samo le še po imenu kalif in njegovi proglasi, niso mogli zediniti vseh mohamedancev pod enim bojnim praporom.

Turški parlament v Angori je pa s svojim zaključkom preprečil, da se turški sultani vrnejo k tisti slavi in moči, ki so jo uživali nekoč. Lahko se reče, da je bila v turški državi izvršena ena največjih revolucij, kar jih pozna svet. Sultan je bil sveta oseba, nad njim ni bilo nikogar. Naenkrat pa turški parlament sklene, da je sultan odstavljen in da je odpravljeno otomansko cesarstvo, mohamedansko ljudstvo v Carigradu pa pozdravlja ta sklep ljudskih zastopnikov.

Turški parlament je s tem činom proglasil republiko, in je na polovico ločil cerkev od države. Mohamedanska cerkev ima le še toliko stika z državo, da si je parlament obdržal pravico, da imenuje sultanovega naslednika, ki pa ostane le poglavar mohamedanske cerkve.

Zadnji akt te revolucije je bil odigran brez krvoprelitja. Ako se pa vpoštevajo vsi dogodki od leta 1914 do proglasitve, se pa lahko reče, da je kri tekla v potokih, da je bila strta moč turškega sultana. Cilj sultana ni bil, ko je Turčija vstopila v vojno, da se nekega dne proglasi turška republika, ampak njegov namen je bil, da se utrdi njegova moč. Take nade in upe so gojili tudi avstrijski cesar, nemški cesar, ruski car in drugi kronani vladarji, katerih danes ni več, ko so se pridružili svetovni vojni. Ti dogodki spadajo v vse revolucije, ki so povzročile, da so ti kronani vladarji izgubili svojo moč. Na milijone ljudi je padlo v svetovni vojni in svetovna vojna je bila le predogodek, ki se je moral izvršiti, da so bili kronani vladarji odstavljeni. Vsi dogodki od leta 1914 so v zvezi drug z drugim in zato se ne more govoriti o nekrvavi revoluciji v Turčiji.

Svetovna vojna je tudi podanike v Turčiji naučila, da se morajo osvoboditi avtokratičnih vladarjev, ako hočejo v bodočnosti kot narod odločiti o svoji usodi. Pomesti je pa treba poleg še z mnogimi verskimi navadami, šegami, odredbami in postavami, da so dani pogoji za gospodarski in politični razvoj turške države. Zdi se, da so Kemal paša in njegovi svetovalci vse to vpoštevati, ko so izdelali proglas za proglasitev turške države in odstavljene turškega sultana.

Turška revolucija je odstavila turškega sultana kot posvetnega glavarja. Izvršila je nekaj podobnega kot italijanska, ki je rimskemu papežu vzela posvetno oblast nad rimsko državo, pustila mu je pa oblast cerkvenega glavarja.

Mohamedanstvo se bo moralo sedaj tako razvijati kot katolicizem. Podpirala ga ne bo več oborožena sila države, ampak svojo propagando bo moralo opirati le na moč svojih nauk. Pravoslavni veri se ne godi nič bolje, od kar je odpravljen carizem v Rusiji. Tudi ruski car je bil neke vrste cerkveni glavar pravoslavne cerkve v Rusiji. In tako vidimo, da je zadnja svetovna vojna pripomogla, da je bila dvema cerkvenima poglavarjema odvzeta posvetna oblast. Dve cerkvi sta dobili precej močan sunek, kajti varovala ju ne bo več posvetna oblast. Prizadetim ljudstvom je pa dana podlaga za širši duševni razvoj, ker jim država ne bo več ukazovala, da morejo to verjeti, kar ne verujejo.

NOVI ZAKON O DRŽAVLJANSTVU POROČENIH ŽENSK.

New York. (Jugoslovanski Oddelek F. L. I. S.) Predsednik Harding je podpisal zakon o naturalizaciji in državljanstvu poročenih žensk. Senat je sprejel dotični zakonski načrt, ki je bil najprej predložen v poslanski zbor (House of Representatives). Novi zakon je stopil v veljavo dne 22. septembra.

S tem zakonom nastanejo važne in načelne spremembe glede državljanstva za poročene ženske. Dosedaj je vladalo načelo, da če na ima isto državljanstvo kakor mož in da je s samo proročno pridobiva njegovo državljanstvo. To načelo je sedaj odpravljeno v Združenih državah.

Novi zakon je velikanstvo važnosti zlasti za inozemce in naturalizirane inozemce. Priporočamo torej vsem, naj si dobro zapomnijo poglavitne določbe tega zakona. Zakon nima nikakega vpliva na državljanstvo stanje, pridobljeno pred tem zakonom; poročene ženske, ki so valed poroke pridobile oziroma zgubile državljanstvo pred uveljavljenjem tega zakona, ohranijo isto državljanstvo stanje. Določbe zakona se tičejo le sprememb državljanstva, ki nastopajo od sedaj naprej.

Zakon sloni na načelu, da ženska je enakopravna moškemu in da raditga ne sme radi svojega spola ali zakonskega stanu biti prikrajšana v svoji pravici, da postane državljanica Združenih držav.

Dosedaj je ženska sledila državljanstvu svojega moža; ako se je inozemka poročila z Amerikancem oziroma ako se je njen mož naturaliziral, je ona že s tem samim činom postala državljanica Združenih držav. Na drugi strani, dokler je bila v zakonskem stanu, zaprositi ni mogla za ameriško državljanstvo, ako je njen mož ostal inozemec. Amerikanka pa, ki so se poročile z inozemcem, so valed poroke postajale inozemke. Po novem zakonu se to vse odpravi, in žena postane državljanica ne več radi moževe pravice, ampak le iz svoje lastne pravice.

Poročena ženska mora od sedaj naprej ravno kakor vsak drugi zaprositi za državljanstvo in dobiti sama drugi papir na podlagi predpisov naturalizacijskega zakona. Drugače ona ostane inozemka, tudi če je mož ameriški državljan. Skratka, ako se njen mož poteguje za ameriško državljanstvo, ona se mora, ako hoče sama postati ameriška državljanica, podvreči istemu naturalizacijskemu postopanju kot njen mož. Zakon pa določa znatne olajšave za naturalizacijo takih žensk, ki so poročile z Amerikancem oziroma katerih mož postane državljan valed naturalizacije. Za njih ni treba prvega papirja in postanejo lahko državljanke po enoletnem bivanju v Združenih državah.

Ameriška državljanstva pa ne izgubi svojega državljanstva radi poroke z inozemcem, ako se izreče ne odreče temu državljanstvu pred naturalizacijskim sodiščem. Ako se preseli z možem v inozemstvo, potem velja oglede nje iste določbe o ekspatriaciji, kakršne so v veljavi glede naturaliziranih državljanov. O teh namreč se domneva, da so se odrekli ameriški državljanstvu, ako prebivajo v inozemstvu skozi pet let in v svoji rojstni domovini skozi dve leti; to domnevo pa morejo ovreči potom prijave pri ameriskem konsulatu.

Vse one prejšnje Amerikanke, ki so valed poroke zgubile svoje državljanstvo, ga lahko zopet dobijo potom zgoraj navedenega olajšanega postopanja; zraven tega pri njih odpade potreba po spričevalu o prihodu (certificate of arrival), ako se med tem ostale v Združenih državah.

Skratka, novi zakon določa, da državljanstvo pravo ženske je odvisno od nje same in ne sledi državljanstvu moža, ako se poroči. Inozemka, najsihodi samka ali poročena, more postati ameriška državljanica na podlagi splošnih predpisov o naturalizaciji. Ako je poročena z inozemcem, more sama postati državljanica, tudi on ostane inozemec. Ako pa je njen mož Amerikaneec, mora tudi zaprositi za naturalizacijo, ravno tako kakor vsak drugi, ali velja za njo posebne olajšave, ker v takem slučaju ji ni treba prvega papirja in se zahteva le enoletno bivanje v Združenih državah. Amerikanka pa, ki se poroči z ino-

zemcem, ostane še vedno ameriška državljanica.

Novi zakon se ne tiče državljanstva otrok. Ako državljanstvo otrok je odvisno od državljanstva staršev, isto sledi državljanstvu očeta, ne pa matere, ako oče in mati sta drugačnega državljanstva. Vsi otroci pa, rojeni v Združenih državah, so ameriški državljanji, tudi če so starši inozemci.

Treba torej zapomniti si: žene onih tujerodcev, ki so postali ameriški državljanji valed naturalizacije do 21. septembra tega leta, so ameriške državljanke. Žene pa onih, ki postanejo državljanji po 22. septembru, ostanejo inozemke in morajo zaprositi za državljanstvo oziroma one inozemke, ki se poročijo z ameriškim državljanom po 22. septembru t. l., ako hočejo same postati državljanke. Za njih pa velja precej olajšano postopanje, kako smo zgoraj omenili. Ako torej kdo postane ameriški državljan od sedaj naprej in ima ženo v starem kraju, ona ne bo mogla priti v Združene države z ameriškim potnim listom in bo podvržena istim prijavnim predpisom, kakor vsak inozemec. Na drugi strani, vsaka inozemka sme zaprositi za ameriško državljanstvo, naj bo samka ali poročena, in to tudi, ako mož hoče ostati inozemec.

"ODPRTA" DELAVNICA.

Naravno je, da je svetovna vojna učinila preobrat v vsem našem finančnem, industrijskem in gospodarskem življenju. Med vojno ni industrije skoraj proizvedla drugega kot veliko množino strojev za uničevanje in za zalaganje vojaštva, pri tem je bilo ugašenih na milijone življenj in vrženi so bili proč milijardi dolarjev, če bi človek vračunal vse stroške, poškodbe in uničenja, ki jih je prizadela vojna. Kot posledico tega strahotnega divjanja, je svet doživel paniko in sicer tako obsežno, da visoko nadkriljuje vse dosedanje, kar jih pomeni svet. Ta panika je sledila kljub dobrim letom, ki so se vrstila nekaj časa in kljub preslabi prehrani, ki so jo imeli mnogi prebivalci ter je mnogi njih tudi umrlo za gladom. Na drugi strani pa imamo nadprodukcijo. Železnice in obratna sredstva se nahajajo v neprimerno slabem položaju in so skrajno potrebne poprave. Ceste, mostovi in prehodi so bili skozi zadnjih šest let nepregledani; poslopja, ki so tako zelo potrebna za gradnjo, se ne zidajo. Pri vsem tem neredu moramo priznati, da ni krivda paniki pomanjkanje sredstev.

Evropske dežele bolehalo in njih stanje se bo vedno slabšalo. Vse skupaj so sedaj že dolžne samo Združenim državam nad 15 milijard dolarjev, kateri dolg pa bi vse rade videli, da bi jim bil štan. Sklicujejo se na to, da ne morejo plačevati niti obresti od to dolžne glavnice in poleg tega še moredujejo, da bi jim Združene države posodile okrog 35 milijard dolarjev, tako, da bi se zopet lahko gospodarsko vpostavili, zaposlili bresposelce, zagnali kolo mednarodne industrije zopet v tek in vpostavlili trgovino. Avstrija je že nekajkrat izjavila, da je bankrotna. Nemčija drži glavo iznad vode, a že omagaže in ni pričakovati drugega kot potop. Anglija gleda revolucijam nasproti in edini narod, ki ne prosi nebo za ameriško zlato, je Rusija. Edina država, ki se je pokazala, da more vpostaviti bres druge pomoči zopet v red in še več, je Rusija, samo ona lahko pride na vrata druge države trkat, če sme nakupiti reči, za katere so drugi narodi prebožni, da bi jih pokupili. Rusija je pripravljena kupiti v Združenih državah več kot za dva milijona vrednosti, toda naš oficielni Washington se zdi, da noče imeti opravka z edino državo, ki bi rada sklepala kupitje za povzdigo svojega ljudstva.

Ravno v tem času trpijo še milijoni ameriškega delavstva in njegova družja radi prisilne nezaposlenosti in agitacije proti unikajnim delavcem in delavkam se kar naprej nadaljuje. Vedno več tovarn je zaprtih in armada nezaposlenih se noče prav nič skriti. Stirje milijoni delavcev, ki so bili po zadnjem seznamu spoznani, da so nezaposleni, pomeni, da gre v izgubo okoli dvajset milijonov dolarjev na dan, to je za toliko zmanjšana kupna moč ljudstva in zmeša na šest in eno četrtino milijarde na leto, kar je toliko kot trikratna vsota, za katero bi bila Rusija takoj pripravljena blago naročiti. Poleg tega še na milijone delavcev dela za skrajšno mečo, kar

je nadaljna velika izguba zanje in za narod sploh. Če bi radi te krize uračunili vse izgube, ki jo ima prebivalstvo, bi našli na leto okoli deset milijard, pri čemur pa bi ne bila vžeta izguba radi znižanja mezd.

To je del posledic, za katere se ima zahvaliti ameriški narod velepodjetnikom in mogotcem radi njihove agitacije za odprto delavnico. Za mnogo trgovcev in drugih malih podjetnikov pomeni izvedba take agitacije bankrot, za delavstvo pa pomeni trpljenje, skrb, bedo, sločine in smrt. Dobišek iz tega bodo kovali Morgan, Rockefeller in njune družbe, kajti zanje pomeni taka agitacija povdvojitve ali potrojitev njihovih milijard.

Pogosto je naglašano po časopisu, da je bila vlada pod Wilsonovim predsedovanjem skozi zadnja štiri leta za več milijard dolarjev odkodovana. Vladni stroški v tem času so bili približno 19 milijard dolarjev večji, kakor vladni stroški skozi 128 let obstoja vključno z vsemi vojnami, ki so se med tem časom vršile. Skupni stroški vlade Unije so bili od časa obstoja 128 let do leta 1917 \$36,034,145,335, pod Wilsonovo administracijo pa so znašali \$54,884,167,473. Dejstvo, da se je v tem kratkem času vojne, manj kot štiri leta v Združenih državah pojavila neka posebna vrsta 23.000 novih milijonarjev, nam govori, kam je v veliki meri šel ves denar, ki ga je izdala vlada Združenih držav in znaša 54 milijard.

Človek bi mislil, da bodo ti dolarji patriotije s tem zadovoljnili še malo ne. Ljudje z milijonon dolarjev v prejšnjih letih, ko je bila pšenica še po \$3 bušel, so lahko kupili 333.000 bušljev pšenice za milijon ali pa so skozi leto dni najeli 555 delavcev po šest dolarjev plače na dan. Imeli so tedaj velik profit, sedaj pa jim ni dovolj velik in ceno pšenice še bolj nižajo, plače delavcem pa ne priznajo več po \$6. Z istim milijonom dolarjev lahko sedaj po vojni kupijo milijon bušljev pšenice, plačo delavcem pa so znižali od \$6 na tri dolarje dnevno. Kako zelo se jim je s tem povečal profit, priprosti ljudje niti ne vedo.

S tem, da so tako povečali svoj dobiček, so prizadeli njih nastavljeni, farmarji in mezdni delavci, katerih kupno moč so je zmanjšali. Kupna moč milijonarjev pa se je več kot podvojila. Rockefellerjevo premoženje, ki ga sadnje čase cenijo na pet milijard, proročujejo, da bo kmalu vredno deset milijard dolarjev.

SMRT BORISA OSIPOVIČA LUNINA.

Po H. M.

Sedel je udobno zleknjen na široki sofi na mehkem baršunu, žvečil nekaj v ustih in leno zdaj-izdaj premaknil svoje debele ude. Njegove oči so se ozirale po sobi od predmeta do predmeta in opazovale razkošno pohištvo in pri tem se je spominjal nazaj, ko še ni živel v tolikem izobilju, ko ni imel drugega kot slamnato ležišče v borni postelji in edini stari stol. Dobrodejna gorkota je prihajala sem od kamina, nekoč pa zopet mrzle zimske noči, stali je bilo treba na ulici v lahkem oblačilu, akozi vsako luknjo je pihal mrz in se zajedal v telo — do kosti. Njegova roka je posegla po kozarcu z likerjem, čisto zlato rumeno žganico, ki jo je mirno povžil, nekoč pa je moral živati nevihtne, napoli kuhane krompirje in smrdljive ribe.

Zadovoljni nasmeh se mu je pojavil na ustnih. Življenje je tako prijetno in še prijetnejše bo jutri. Mali papirček, ki ga ima na pisalni mizi, je težji kot zlato, veliko težji kot zlatniki. Jutri ga bo ponesel na policijo in prejel bo za to zlato, suho zlato, ki dela življenje prijetno. Njegove obilne roke so se prijele trebuha in v svojih prijetnih občutkih je vdi-haval toploto. Kako pokojno mu je bilo v hiši, noben neprijazen glas ga ni vznemirjal. Kdaj se je že nahajal v taki tihoči? Zgani se je brž mislil, da ta misel ne spada več sem. Ta tihoča, ta mrtva tihoča, kjer vendar je bila ravnotaka tihoča? — O, da, v celici.

V kotu so se pojavile zelene maže oči in prežale so nanj, košena roka se mu je zdelo, da se ga po njem, mrz ga je stresal. Papirček na mizi se je premaknil in zdelo se mu je, da sliki režeči smeh in besede: "Stene same bodo slišale, torej ali hoče večala,

ali povej imena. "Kaj naj bi bil naredil? Bil je vendar človek in se je šutil vrv za vratom. Glas mu je govoril dalje in še blek je nasproti razkošno življenje, zlata se je pokazal. Zasijalo mu alato in avila, dragoceno pohištvo. Samo ime je bilo treba izreči in vse to je bilo pridobljeno. Toda dovolj ni bilo, povedati je bilo treba še nekaj imen in bogastvo je bilo še večje, v hladnih zimskih jutrih pa so stikali žandarji in uklepali roke. Kaj je hotel narediti, saj je vendar le človek.

Imenoval je ime, prvo ime, Trese se se ustnice, ko so ga izgovorile, jezik se je zavijal, kakor bi se branil izgovoriti, lea so gorela od rdečice in zopet bledele, ko je izginila v njih kri. Vendar prvo ime je bilo povedano.

V poznejših letih so usta izgovarjala še več imen; privadila so se temu in izdajala so policiji imena prijateljev.

Mrzel veter je zapihal po sobi, zapihal je v kamin in ogenj v njem je zaprasketal in prinesel šum ter toploto sedečemu nazaj v obraz. Odhod prihaja ta ledeni mras in šum! Brez sence in nealike se je pojavila pred njim postava, režala se mu je zopet v obraz, kakor postava spačenega obešenca, ki ga je izdal policiji. Počivajoči je popadel za samokres, da umori dolece, ki se je tako tiho priklatil v sobo in zre nanj z gorečimi očmi, da ga strasa mrzlica. Kje je še videl ta obraz in te obrame poteze — pred dvajsetimi leti. Tudi glas, ki je odmeval po sobi je nekoč slišal.

In glas je govoril: "Boris Osipovič, vzame samokres in usmrti se!"

Njegovo debelušasto telo se je pričelo tresi in srage so se mu svetile na sencih. "Kdo si ti? Kaj hočeš?" je komaj slično vprašal.

"Jaz sem to, kar si bil ti nekoč, ko še nisi storil prvega umora."

"Prvega umora?"

"Umoril si človeka, katerega duša je bila čista in neomadeževana kakor ogenj. Življenje, ki je pripadalo človeštvu, čistočo si pahnili v umazanost, sramoto in jo zamenjali s zlatom. Morilec!"

"Kdaj? Zakaj?"

"Poglej mene, Josip Osipovič! Ali vidiš človeka, ki je stradal in smrzoval za pravico. Ali poznaš človeka, ki je bil v celici pripravljen dati svoje življenje za sveto stvar? Ali vidiš tebe samega, Boris Osipovič? Poglej tvoje roke, a katerimi si zadavil človeka. Ko si šel iz celice kot prosti človek, je ležalo v celici truplo na tleh in tvoja noga je stopila nanj. Vendar so mrtvi, ki še živijo Boris Osipovič. Tvoj jaz kot nekdanje je neumrljiv, danes je stopil pred tebe in zahteva obračun."

Streel se je in zgrudil v sedež.

"Ničevniki umrjejo, Boris Osipovič in danes hoče tvoj lastni jaz maščevanje. Vzemi samokres, Boris Osipovič in usmrti se."

Roka je lezla v žep po orožje, ustnice pa so vzdihale: "Ne morem."

"Prvi umor si lahko storil!" se je uglasil mladostni glas.

Roka se je pričela pomikati proti sencem, trdno tišeč morilno orožje.

"Življenje za življenje, Boris Osipovič, ti si umoril mene in jaz umorim tebe. Ti nisi poznal usmiljenja in jaz ga ne poznam."

Samomor Borisa Osipoviča Lunina je vzbudil splošno presenečenje. Ljudje so pripisovali to početje za vest, ki je gotovo zasklela izdajalec. Tajna policija je z njim izgubila enega najboljših svojih agentov.

5.400 LET STAR BAKER.

New York, N. Y. — William Coffin, ameriški konzul v Berlinu, je poslal Društvo za preiskavanje bakra in medenine kos bakrene cevi, ki je stara 5.400 let. Cev je bila izkopana pri Gizeu v Egiptu blizu groba kralja Sahovra. Cev je dolga tri čevlje in šest palcev, v premeru pa meri 3 palce in pol. Prožnost kovine je tako dobro ohranjena, da se da cev še vedno kriviti.

ANGLIJA GRADI PAPIRNICO V NOVI FUNDLANDIJI.

St. Johns, Nova Fundlandija. — Britski finančni minister je podpisal garancijo za deset milijonov dolarjev, da se zgradi papirnice in tovarne za izdelovanje lesne kaše v Novi Fundlandiji.

IZ DELAVSKEGA SVETA.

(Federated Press).

Položaj v državi Utah. Državna delavska federacija v Utahu je razpisala izredni assessment po dolarju na člana za tri mesece. Denar bo razdeljen med premogarje in železniške delavce, ki se vedno stavekajo. Rudarska organizacija je v veliki stiski. Šestnajst njenih članov je obtoženih umora kompanijskega gardista in proces se že vrši v Pricu. Organizacija izjavlja, da so obtoženci nedolžni. Oblasti, ki so pod kontrolo rudniških in premogovniških magnatov, hočejo za vsako eno uničiti unijo in zato so ji nakopale drage procese.

Generalna stavka proti izbruhu v glavnem mestu Mehike in po vsem federalnem distriktu. Nameščenici velike elektrarne, ki je lastnina neke kanadske družbe, so zagrozili s stavko, ako družba ne odpušči gotovih delovodjev. Splošna delavska zveza, katere člani so nameščeni, stoji za gibanjem, in če zastavkajo nameščenici elektrarne, jim prikažijo vse druge unije na pomoč.

Razočarani bosci. Delovodje v delavnicah železniške družbe Northern Pacific v Brainardu, Minn., so pred nekaj dnevi zaključili, da so zmagali v boju s stavkajočimi nameščenici. Rekli so, da je volja stavkarjev ubita in da zadnji komaj čakajo, da se vrnejo na delo pod vsakimi pogoji. Določeno je bil dan za "splošni naval" vračajočih se delavcev. Kompanijski gardisti so imeli nalogo, da parajo, da ne bo prevelike gneče pri vrati. Dan je prišel. Gardisti so stali na svojem mestu, toda njih služba je bila lahka. Gneče ni bilo — nikogar ni bilo na delo.

Stavka cestnoželezniških nameščenikov v Buffalu, N. Y., še vedno traja, dasiravno dnevno časopisje je davno nič več ne poroča o njej. Stavka traja že 17 tednov. Samo 40 delavcev se je izneverilo. Boj se vrši za priznanje unije.

Ispitje premogarjev v državi Washington se nadaljuje. Lastniki obratujejo tupačim rove s omejenim številom stavkazarov. V Auburnu obratuje premogovnik Bucoda pod unijskimi pogoji.

Procesi proti rudarjem. Porota v Wellsburgu, W. Va., je opustila unijskega rudarja John Kaminkę, ki je bil obtožen umora Eda Duvala v Cliftonvillu v zadnjem juliju ob času stavke. Organizacija upa, da bodo tudi ostali obtoženci oproščeni. Duval je bil bit 17. julija t. l., ko je vodil leto deputiterov nad stavkarje. Deputiterji so istočasno ubili šest unijskih rudarjev.

Razne vesti.

KATERINA LJUBEZEN PRERAKNE GORE.

Kansas City, Kans. — Pregovor je rečenici, ki pravi, da materina ljubezen premakne gore. V jetnišnici v Fort Madisonu so obesili Ira N. Paveyja iz tujaknjega mesta.

Oblasti so nameravale pokopati Paveyja na pokopališču za siromake in v grobu, v katerem je mrtu živo apno. Ali Paveyjeva mati jim je prekrizala račun. Da je sina pokopati tako, kot se pokopavajo ljudje. Odpeljali so ga na mrtvačnem vozu, ki je bil pokrit z zelenimi cveticami. Popotniki so ga na pokopališču, na katerem pokopavajo ljudi, ki plačajo gomilo. Vse to je oskrbela Paveyjeva mati.

Zadnje dni pred eksekucijo se je mati pripeljala v avtomobilu iz Kansas Cityja v Fort Madison. Spremlili so jo njen soprog in tri hčere. Hotela je videti še sina, predno umre na večalnih. Želja se ji je izpolnila.

Pavey je bil obsojen na smrt, ker je umoril nekega branjeva. Zločinški karijero je prišel v leto 1906, ko so ga zaradi malega prestopka poslali v poboljševalnico, ko bi bila dobra beseda in izrečena ob pravem času več zahteval kot vse poboljševalnice. Ko je prišel Pavey v poboljševalnico, je šlo s fantom nislod, kot gre ponavadi z vsemi, ki jih v mladih letih polijejo v take zavode. Pavey ni nič drugega kot produkt sedanjih razmer, produkt sedanjega gospodarskega sistema.

OBRAVNAVA PROTI POBOJNIKOM JE PRIČELA.

Chicago, Ill. — Tri leta so minila, od kar so pobojniki in policaji v Hammondu, Indiana, stali

ljali na stavarke, ki so pred stavko delali pri Standard Steel kompaniji. Stije stavarke so bili ustreljeni in dvajset stavarjev je bilo ranjenih.

Zdaj se bo vrnila obravnava za odškodnino pred zveznim sodnikom Andersonom.

Ta dogodek gre na račun organiziranih jeklarskih interesov, ki so hoteli za vsako ceno potlačiti stavko v letu 1919. Dne 9. septembra je policija vprizorila navidezno rabuko, dasiravno je bilo vse mirno. Nekdo je oddal strel, kar je bilo znamenje — in potila je salva, ki so jo oddali kompanijski pobojniki in policaji naravnost v ljudstvo.

Obravnava pod vodstvom mriškega oglednika je dokazala, da so bili stije umorjeni delavci ustreljeni v hrbet. Okoli dvajset drugih delavcev je bilo ranjenih.

Tožbo za odškodnino je uročil Boleslav Wojciechowski, katerega je zadelo okoli sto svinčenih zrn. Polovico teh zrn so dobili zdravniki iz njega, drugih pa ne morejo odstraniti, ker bi operacija ogrožala njegovo življenje.

Med obtoženci je Ferdinand C. Malo, ki je priznal, da je usodepolnega jutra komandiral oborožene sile Standard Steel Car kompanije. Poleg njega so obtoženi kapitan Ben Strong, hammondski policaji in kompanijski pobojniki.

Osem drugih tožb bo sledilo v okraju Laun, Ind. Tožbe so zakasnele, ker izredno so zamotane gospodarske in politične razmere v tem kraljestvu jekla.

Pravijo, da Standard Steel Car kompanijo kontrolirajo Mellonovi interesi.

PRVA POTRKA PROTI VLAKO-SPREMENJENIM OSEBAM.

Chicago, Ill. — Tisti, ki opazujejo taktiko železniških družb, so rekli, da bodo železniške družbe skušale najprej poslati življenjske razmere najbolj slabo plačanih železničarjev. Potezo bodo izigrale tako, da ne bo edinstvene akcije vseh železniških kategorij. Izigrale bodo eno kategorijo proti drugi in ko bodo slabo plačani železničarji prepričani, da so jih bolje plačane železniške kategorije pustile na cedilu, izigrajo proti njim potezo, ki jim omogoči, da tudi tem kategorijam znižajo maso. To se je zgodilo.

Na vrsti so še bili delavci, ki delajo na progah in železniških delavnicah. Zdaj pride na vrsto vlakospremnih osebje, kurjači in strojevodje. Saj tako se da tolmačiti zadnja vloga Chicago and Alton železniške družbe, ki jo je vložila na železniški delavski odbor.

Družba se je proglasila za bankrotno. Porabila je izredno velike denarne vase, da slomi stavko železniških delavcev. Stavkoci niso bili posani in obsepati jih je morala s raznimi uslugami, ki so stala denar. V tej vlogi zahteva, da se delavni čas podaljša od osem na deset in dvajset ur. Ako se to ne izvrši, pravi družba, da se ne more izklopati iz bankrota.

Zastopniki bratovščin sprevednikov, zaviračev, kurjačev in strojevodij so navzročili pri zaslišanju. Ako bodo njih argumenti kaj izdali, je veliko vprašanje, saj je znano, da je železniški delavski odbor povzlel maso pri ponovnem zaslišanju od 23 centov na pet in dvajset centov, dasiravno so zastopniki delavcev dokazali, da delavčeva družina ne more izhajati, ako prehranitelj družine ne zasluži najmanj osem in štirideset centov na uro.

GOSTJE SO BEŽALI V NOČNI OBLEKI.

Fort Worth, Tex. — Ponoči je nastal ogenj v Mansfieldovem hotelu, ki se je hitro razširil v velik požar. Gostje so bežali v nočni obleki in so rešili le to, kar so imeli na sebi.

Na Poljskem je smagala reakcija.

Variava, 8. nov. — Pri velitvah poslancev v poljski parlament, ki so se vršile zadnje nedelje, so zmagali narodni demokrati. Pilsudski najbrž ne bo več predsednik poljske republike.

Avstrijski biše znaša 10 milijonov kron.

Dunaj, 8. nov. — Finančni minister Segul je poročal v parlamentu, da izdatki vlade v prihodnjem letu so preračunani na deset milijonov kron, dohodki pa n skitri bilijoni na 500 milijard kron. Ki končal poročilo, se je onesvestil in napel mrtvega so odnesli iz soborice.

KARADI ENK ŽENE.

West Frankfort, Ill. — 29-letni stavbinski podjetnik Charles Sipe in 30-letni delavec Cecil Carter sta mrtva. Dvobojevala sta se s samokresi in streljala toliko časa drug na drugega, da sta bila mrtva. Vrok prepiru je bila Sipejeva žena. Sipe je dolžil Carterja, da se zanima preveč za njegovo ženo.

IZ DULUTHA V NEW YORK S PARNIKOM.

Duluth, Minn. — McDougal Terminal kompanija prične prva prevažati potnike s parnikom iz ši šele prihodnje spomlad. Kom-Dulutha v New York. To se izvrpanija se prekrati v Minnesota-Atlantis Transit kompanijo.

TUJE PROSTITUTKE MORAJO ITI IZ MEHIKE.

Mehiko, Meh. — Policija je a-retirala več kot sto tujesemskih prostitutk in njih spremljevalce. Prostitutke in njih spremljevalci bodo izgnani iz Mehike kot neželjeni tujcemci.

OGENJ JE UNIČIL DELAVNICO V KANENTINOL.

Columbus, O. — Požar je uničil delavnico v državni kaznilnici, v kateri izdelujejo avtomobilске tablice. Gašenje je bilo otežkočeno, ker primanjkuje voda.

VLAKI IMAJO ZAMUDO ZARADI SNEGA.

Chicago, Ill. — Vlaki iz zapada so dospeli v Chicago s več kot trideset ur zamude, ker je po zapadnih državah divjal hud snežen vihar.

Stališče Jugoslavije napram fašizmu.

Belgrad, 3. nov. — (Poročevalni urad SHS.) Poluradni list "Samouprava" prinaša povodem Mussolinovega prevzeta kabineta članek, v katerem pravi, da fašistična amaga in Mussolinjev prihod na vlado, povzroča različno komentiranje po Evropi. Izprša-još o fašističnem postanku, njegove ideologiji ter današnje njegove uspehe razni listi hočejo dati sliko o efektivnem fašističnem delu. Naš listi vzmernirno prinašajo vesti o novi fašistični vladi, slasti zbog raznih incidentov, ki so se pripetili li po fašistih v okupiranih pokrajinah in na Reki. Predvsem je treba čakati na ukrepe fašistične vlade, kateri sedaj preostajajo volitve, ki bodo šele pokazale, na kateri strani je večina. (Kako pravišne bodo volitve pod fašističnim pokroviteljstvom, je drugo vprašanje.)

Po zadnjih razvitkih fašističnega gibanja se da sklepati, da je Mussolini po naročilu osnoval novo fašistično vlado proti današnji "demokraciji". Bo li Mussolini s fašisti tudi imel moč, da bo preuredil ves družabni red v Italiji? Vsekakor je Mussolini pokazal, da zna hitro premenjevati svoje mišljenje, kajti kar čez noč se je spremenil iz hudega republikanec v podložnega monarhista, s čemur je dan vrok, da se tudi spremeni američna v fašistični ideologiji.

Kar se tiče našega stališča napram novi fašistični vladi, moramo biti mirni, kajti rapalska pogodba, kakor vse konvencije, ki so se dovršile v to svrhu so bile postavljene skrbno, da se ni bati kakih nadaljnih neporazumov glede na jadranskega vprašanja. Vile nacionalističnega in imperialističnega programa fašistov nimamo razloga sumiti, da bi italijanska vlada kateregakoli rešima prelomila svojo obvezo v pogodbi.

Kolikor se tiče Mussolinijevga značaja se je treba spominjati le na leta 1916, 1917 in 1918, ko je navduševal Jugoslovane s najbolj živimi simpatijami in bil za narodno ujedinjenje. Njegov list je bil poln kolon, v katerih je pisal o prijateljskih odnosih, ki bodo nastali med sosednjima državama Jugoslavijo in Italijo. Kot vojda fašistov se je pokazal, da zna spreminjati svoj značaj. Narod vsake države ima pravico, da si izbere svoje vlado in mi gledamo na Mussolinijev vlado kot na odgovorne ljudi za bodočnost Italije in italijanskega naroda.

Francija ne more plačati dolgov.

Paris, 8. nov. — Louis Loucheur, bivši minister v Clemenceaujevem kabinetu, je dejal včeraj v zbornici, da je finančno in materialno nemogoče, da bi Francija plačala sedem milijard dolarjev dolga združenim državam in Angliji.

SAMEGA SERB JE PROGLASIL ZA MIJONARJA IN PRIDIGARJA.

Chicago, Ill. — Victor H. Arnold je bil trgovski agent. Najbrž zaslužek ni bil dober in zdaj je proglasil sam sebe za mijonarja in pridigarja. V New Yorku je najel hišo, ki je poznana pod imenom Town Hall. Pogodbo je napravil za eno leto. V tej hiši bo zdaj pridigal in oznanjeval pristno "krščanstvo" in sicer tako, kot ga on razume. Samoposbi se razume, da bo pobiral od poslušalcev "mle" darove v podporo nove mijonske postaje.

ŽELEZNIŠKE DRUŽBE SO V KABI GLEDJE VOZ.

Oklahoma City, Okla. — Art Walker, član korporacijske komisije, poroča, da se ni bilo takega pomanjkanja železniških voz, kot je zdaj. 27. oktobra so potrebovali 400 voz na Wichita Fall & North-western železnici, a imeli jih samo osem. Rock Island železnica si izposojezuje vozove na Illinois Central železnici. Komisija poroča, da v bližini Guymona, Okla., čaka pet tisoč glav goveje živine na vozove. Krme ni, pa tudi voda primanjkuje. Izgrube bo velika, ako se hitro ne dobe železniški vozovi.

TRJEJ UMORI ČRNE ROKE V TREH DNEH.

Chicago, Ill. — Policija je našla umorjenega nepoznanega Italijana v stranaki ulici za Garibaldijev trgom. Nekdo je policijo obvestil telefonično, da leži v stranaki ulici umorjen človek. Ko je policija prišla poizvedovati o fahkih, ni mogla dobiti priš. Zaradi tega sočijo na policiji, da je neznanec žrtve črne roke. V soboto svečer je bil umorjen Joseph Fondanetta, v nedeljo svečer pa John Soalritti. Policija še nima morilcev, kar vsa poizvedovanja o obeh umorih niso doslej prinesla najmanjšega uspeha.

PRIZIV W. B. LLOYDA OD KLONJEN.

Washington, D. C. — Sodnik Sutherland je odklonil priziv milijonarja W. B. Lloyda in še sedemnajst drugih članov komunistične delavske stranke, v katerem so prizadeti predlagali, da se revidira njih obsodba, izrečena na podlagi obtožnic, da so kršili zakon države Illinois proti izdajstvu, sprejet v letu 1919.

Odvetnik je odklonil šanikarskim poročevalcem odgovoriti na vprašanje, ako po trinajstem novembru predloži, da o vlogi odloči celo apelno sodišče.

KONJ JE HADREAL PROMET ZA TRI URE.

New York, N. Y. — Na cestni železnici na Staten Islandu je star konj obtičal s svojimi nogami med pragi na lesenem mostu. Strojvodja je ustavil vlak in potniki so hoteli potegniti konja iz neprimetne pasti. Bolj ko so se trudili, da ga potegnijo izmed pragra, v katerih je tičal s prvimi nogami, toliko bolj je bil s sadnjimi nogami. Po treh urah so konja ustrelili in potegnili izmed pragra. Ves čas je pošival promet.

ŽRTEV VOJNE.

Chicago, Ill. — 30-letni Alexander Schiek, bivši vojak, katerega živel so bili pretreseni v vojni, je izvršil samomor na poseben način. Našli so ga utopljenega v veliki posodi za apel, ki je držala okoli dvajset galon vode. Na dnu posode je klečal na blazini in avtomobila in glavo je imel pod vodo. Samomor je izvršil v kleti pri svoji svakinji.

Francoska vlada ne mara šenske vojitne pravice.

Paris, 8. nov. — Vlada je sklenila, da ne bo podpirala predloge za šenko volilno pravico v Franciji. To pomeni, da je predloga v parlamentu obsojena na smrt.

POZOR!!!

Bratje in sestre tajniki, ne dvomno je markušaroma naročniku potekla naročnina za list Prosveta in bi jo še plačal ako bi ga obiskali in nato opomnili. Gotovo je še markušarji rojak v naši naselbini, ki bi si naročil list Prosveto, ako bi ga k temu nagovorili, kar je list včas lastnina s torej nadejamo, da bodo stvorili kolikor največ mogoče, da se list razširi med rojaki izom škrabnih držav.

FRANK GODINA, upravitelj.

Slovenska Narodna

Ustanovljena 9. aprila 1904.

Podporna Jednota

Inkorp. 17. junija 1907 v državi Illinois.

GLAVNI STAN: 2657-59 SO. LAWNDALE AVE., CHICAGO, ILLINOIS.

Izvrševalni odbor:

UPRAVNI ODSEK:

Predsednik Vincent Calabar, podpredsednik Andrew Vidrich, R. F. D. 7, Box 52, Johnston, Pa., gl. tajnik Matthew Turk, tajnik bolniškega oddelka Blas Novak, gl. blaginjski John Vogrigh, urednik glasila Jože Zavornik, upravitelj glasila Filip Godina.

FOROTNI ODSEK:

John Underwood, predsednik, 407 W. Hay St., Springfield, Ill., Martin Zolankhar, Box 278, Barberton, Ohio, Fred A. Vider, Box 673, Ely, Minn., John Terrell, Box 92, Hendersonville, Pa., John Gorick, 414 W. Hay St., Springfield, Ill.

BOLNIŠKI ODSEK:

OSREDNJE OKROŽJE: Blas Novak, predsednik, 2657-59 S. Lawndale Av., Chicago, Ill.

VZHDODNO OKROŽJE: Joseph Ambrosia, Box 286, Moon Run, Pa.

Joh. Groisli, 14221 Pepper Ave., Cleveland, O.

Antoni Sular, Box 104, Gross, Kans., za jugozapad.

Max Mare, Box 186, Buhl, Minn., za severozapad.

Milo Zugel, 5453 S. Winchester St., Murray, Utah.

ZAPADNO OKROŽJE:

Nadzorni odbor:

Frank Zaltu, predsednik, 2124 So. Crawford Ave., Chicago, Ill., Frank Somrak, 5800 Prosser Ave., Cleveland, O., William Sitter, 5805 St. Clair St., Cleveland, Ohio.

Združiteni odbor:

Predsednik: Frank Allen, 2124 So. Crawford Ave., Chicago, Ill.

Joh. Oren, 3838 W. 26th St., Chicago, Ill.

Joe Shuh, 1101 E. 63rd St., Cleveland, Ohio.

VRHOVNI IZDAVNIK: Dr. F. J. Korn, 6202 St. Clair Av., Cleveland, O.

POZOR!—Korrespondenca s gl. odborniki, ki delajo v glavnem uradu, se vrši tabele:

VSA PISMA, ki se nanašajo na poslo gl. predsednika se naslovi: Predsedništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE BOLNIŠKE PODPORE SE NASLOVI: Bolniško tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

DENARNE POSILJATVE IN STVARI, ki se tičejo gl. izvrševalnega odbora in jednote volbe se naslovi: Tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE V ZVEZI Z BLAGAJNISKIMI POSLI se pošiljajo na naslov: Blaginjsništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Vse prišleke glede poslovanja v gl. izvrševalnem odboru se naj pošiljajo Frank Zaltu, predsedniku nadzornega odbora, digar naslov je zgura.

Vsi prisilci na gl. porotni odsek se naj pošiljajo na naslov: John Underwood, 407 W. Hay St., Springfield, Ill.

Vsi dopisi in drugi spisi, namanila, oglasi, naročila in sploh vse kar je v zvezi s glasilom jednota, naj se pošilja na naslov: "Prosveta", 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

CIGAN IN KMET.

(Ruska narodna.)

Oigan je razpel kotok kraj jezera, celo dni leži na bregu in samo v vodo gleda, kako se ribe izprehajajo po jezuru. Izprehajajo se, a ciganu v usta ne pridejo!

Glej, pride kmet z voli, da preorje njivo, ukreše ogenj in začne kuhati kako.

Glej, eigana, ki se je zamislil v misli, kako bi jo izvil, da se na je iz kmetovega kotla. Pride k njemu:

"Zdravo, boter!"

"Zdravo, cigani!"

"A, dragi moj, preobjedel sem se še samih postnih jedil."

"Kako to?"

"Zmerraj mi je riba pred očmi; jej — ne morem! Priatrdila se mi je. A ti, boter, kaj ješ?"

"Slanino."

"Daj, da si jo bratski razdeli-vaš! Daj ti meni — še tudi košček slaninice, pa bom jas tebi ponudil ribice."

Kmet mu odreže košček slaninice.

"Hvala ti, boter! Ali k slanini se hoče tudi kruha."

Kmet mu da kruha.

"Daj še pest pšena!"

Kmet mu vsuje tudi pšena.

"Hvala ti, prijatelj! Pridi k meni po ribo! Ti si dal meni, a jaz te popeljem na svoje posestvo, pa si vzemi rib, kolikor ti drago!"

Pride eigan v svoj kotok, skuha kaše in poje s slastjo. Potem le-še k jezuru in gleda ribe. Kmet polije svojega otroka k ciganu po ribe.

"Zdrav bodi, cigani! Očka me je poslal po ribe."

"Pa zakaj ni, moj ljubček, tvoj oče sam prišel? Na, glej, zdaj ne vem, kaj naj storim! Ako ti dam malo, bo očka razsajen. Najbolje bi, da pride sam."

Deček —ohiti k očetu in mu vse pove. Kmet vpreže konja in se odpelje k eiganu.

"Zdravo boter, miravo! Po kaj si prišel?"

"Po ribe sem prišel."

"Na, vzemi šlico, pojdiva! Najprej morava poskrati ribjo juho!"

FRANK OGLAR,

6401 Superior Avenue, Cleveland, O.

BOŽIČ SE BLIŽA!

Kakor druga leta bodete gotovo tudi letos poslali svojem primerno denarno darilo za božič.

Naša banka pošilja denar v stari kraj hitro, zanesljivo in po nizki ceni. Poleg tega je letos storila še posebno odredbe, da bodo božične denarne posiljavitve točno dostavljene.

Prejemniki 'dobe denar na svoji domači pošti brez vsakega odbitka.

Ako pa ste namenjeni potovati za božič v stari kraj, tedaj se poslužite naše banke, ako hočete biti točno postroženi.

Za nadaljna pojasnila se obrnite na

SLOVENSKO BANKO

Zakrajšek & Češark,

78 — 9th Ave., New York, N.Y.

